

Txernòbil com a metàfora

Txernòbil com a realitat i com a metàfora. Com a realitat: el terrible accident nuclear produït per un error humà, que demostra que el risc en el món contemporani no té fronteres. I que tots estem exposats a les catàstrofes dels altres. El balanç definitiu encara està pendent. No hi ha una xifra objectiva, reconeguda oficialment, del nombre de víctimes. Les dades sobre els efectes i la seva propagació en l'espai i en el temps segueixen essent imprecises, contestades segons les fonts de les quals provenen.

Com a metàfora: Txernòbil representa l'esfondrament dels règims de tipus soviètic. Com aquell sistema, anys enrere considerat imbatible, a Txernòbil tot era mentida, tot era aparença: la central no complia els requisits, els serveis d'emergència no funcionaven, la confusió i la desinformació van fer la resta. Com la central de Txernòbil, tres anys després, aquells règims van caure fruit de l'enorme incompetència acumulada, de la incapacitat de seguir l'escalada tecnològica amb què el capitalisme occidental els desafiava.

Txernòbil és també un emblema de la societat de risc. L'home amenaçat per les seves pròpies construccions. La catàstrofe ja no és imputable ni a l'atzar, ni a la naturalesa, ni a allò imprevisible. La catàstrofe es conjuga amb la mateixa lògica del progrés sense límits.

Txernòbil com a accident global: res del que passa als altres ens és aliè. Tots som veïns d'un mateix barri, el qual anomenem Terra, que cada cop se'ns fa més petit. Les fronteres de res serveixen: ni per parar el senyal dels poderosos mitjans de comunicació actuals, ni per evitar la contaminació per la catastròfica gestió del perill per part dels uns o dels altres. I al mateix temps tenim la sensació d'estar tots plegats els uns sobre els altres: «claustròpolis», en diu Paul Virilio.

Vint anys després a Txernòbil ha rebrotat la naturalesa de manera més o menys salvatge i incontrolada. Enmig dels pobles abandonats la vegetació ha crescut i els animals han tornat a fer-hi estada. Txernòbil és en aquest sentit també com una mena de metàfora del paradís terrenal després de la catàstrofe. Com si se'ns volgués advertir que les arcàdies tenen sempre trampa.

Però Txernòbil és també la història d'unes persones, víctimes que no tenien cap voluntat de ser-ho, herois que no tenien cap motiu per sacrificar-se. Gent que va morir o que porten la creu del mal a sobre per la imperícia i incompetència dels altres: els habitants de la zona o els liquidadors que van acudir a apagar el foc perquè així els ho van ordenar, perquè algú havia de fer-ho. La història de Txernòbil està plena d'experiències personals punyents: gent obligada a desplaçar-se que va viure a la vegada l'esfondrament de la seva pàtria i la destrucció del seu medi natural i familiar; gent que ho va perdre tot; gent que ja no es va sentir capaç de moure's i va optar per una espècie de clandestinitat en l'univers de la contaminació. I, fins i tot, gent que va acudir a Txernòbil perquè en el món encara hi ha llocs pitjors. De totes aquestes històries em quedo amb una: una senyora vídua de Txetxènia que amb els seus fill es va instal·lar en un poblet abandonat de l'àrea de Txernòbil, «perquè aquí almenys la mort és més lenta que a Grozni».

El debat sobre l'energia nuclear s'ha tornat a posar damunt la taula. Txernòbil és un advertiment que no es pot deixar de banda. Però amb tot és més important com a metàfora d'un món, el nostre, on el descontrol tecnològic, en mans de poders sense cap garantia, es conjuga amb el

Pròlegs de Josep Ramoneda als catàlegs del CCCB

menyspreu pel material humà que els poderosos demostren. Txernòbil és una metàfora del final del totalitarisme del segle xx però pot ser-ho també del nou totalitarisme de la indiferència.